

Un prilej nu numai de pioasă meditație

Se implinesc 125 ani de la înființarea Societății Filarmonice, societate care, preluând programul și principiile politice și culturale de luptă ale intelectualității înaintate din anii următori răscoalei lui Tudor și premergători revoluției din 1848, prevedea printre altele, ca o necesitate de prim ordin, afirmarea culturii și limbii românești, „înaintarea literaturii, întinderea muzicii vocale și instrumentale și spre aceasta, formarea unui Teatru Național” în principatul Munteniei.

În octombrie 1833, cinci ani de la stingerea Societății literare pe care o înființaseră, printre alți mari cărturari ai vremii, Nicolae Văcărescu, Constantin Golescu, Ion Cimpineanu etc., același Ion Cimpineanu împreună cu Eliade Rădulescu, elevul lui Gheorghe Lazăr, și Costache Aristia, actorul-cetățean din vremea răscoalei lui Tudor și elevul strălucit al marelui actor francez Joseph Talma, puseră temelia — în cadrul Societății „Filarmonica”, pe care o înființau și pe care o susțineau, împreună cu ei, o seamă de alți boieri progresiști — primei școli de declamațiune și de muzică, primei organizări a învățămîntului teatral în țara noastră.

Programul deopotrivă teoretic și analitic al acestei școli, ca și prospectul de activitate al școlii, au fost câteva luni după aceea, publicate în „Curierul Romînesc” și cuprindeau, printre altele, un argument pentru susținerea necesității înființării unui

teatru național romînesc ca tribună de educare socială și culturală a poporului. Ele mai cuprindeau primele noțiuni teoretice despre arta actoricească, noțiuni care demonștrau așezarea școlii de declamațiune ce se înființa pe lângă societatea „Filarmonica”, pe temelii profund democratice. În sfîrșit, ele arătau, printre profesorii acestei școli, pe Eliade Rădulescu, profesor de literatură și pregătitor cu teoria artei teatrale; pe Costache Aristia, profesor de declamațiune și de artă a scenei; pe italianul Bongianini, profesor de muzică; pe actorul francez Dupont, profesor de dans și de scrimă, și pe Winterhalter, profesor de istoria artelor și secretar-bibliotecar al școlii.

Un an de studii la școala Filarmoniceii s-a soldat cu primul spectacol de mare succes, dat de elevii școlii, spectacol în care s-a reprezentat tragedia *Mahomet* sau *Fanatismul* de Voltaire. În acest spectacol, spectacol de producție, s-au făcut remarcați, printre alții, viitorii actori de frunte ai primei perioade a teatrului romînesc, precum Andronescu, Ion Curie, Ralița Mihăileanu, Costache Mihăileanu și alții.

Opera de popularizare a mării literaturi dramatice universale pe care Societatea „Filarmonica” a inițiat-o, promovind tălmăcirea ei pentru prima oară în limba romînească, a dus într-un răstimp foarte scurt, de numai doi ani, la punerea la îndemînă a publicului a peste 90 de traduceri din Molière, Goldoni, Voltaire, Alfieri etc. Din aceste piese, cită vreme a dăinuit Societatea „Filarmonica”, respectiv pînă în spre 1837, elevii școlii au jucat, printre altele, comedia *Amorul doctor* de

Molière, în care s-a remarcat pentru marile ei daruri comice Frosa Vlasto, actriță deopotrivă dăruită și în arta teatrului liric. Frosa Vlasto a purtat de altfel peste hotare cele învățate la școala „Filarmonice” și a atins culmile unei glorii nesperate, ea cucerind pur și simplu, sub numele Marcolini, entuziasmul unanim al publicului teatral muzical din Italia și Franța. Tirziu înapoiată în țară, Frosa Vlasto-Marcolini, purtând de astă dată numele soțului ei, Popescu, va cuceri în plină maturitate, alături de Matei Millo, și entuziasmul publicului român.

În afara *Amorului doctor*, elevii școlii de teatru a societății „Filarmonica” au mai avut prilejul să joace *Violențele lui Scapin*, *Doctor fără voie*, *Prețioasele ridicole*, *Amfitrion*, *Căsătoria silită*, precum și o seamă de tragedii de Voltaire și de Alfieri.

Condițiile politice în care a putut să activeze școala „Filarmonică” au fost însă previtregi pentru ca ele să nu ducă la un sfârșit trist, anume la închiderea ei prea timpurie, trei ani de la începerea activității sale, odată cu lichidarea însăși a Societății. Dar sămînța aruncată de școala în care a învățat Costache Caragiale și Eufrosina Popescu nu s-a pierdut. Dimpotrivă, în pofida vicisitudinilor pe care ocirmuiri reacționare le-au pus în fața încercărilor de a regenera și dezvolta firava plantă culturală a acestei școli, aceasta a știut să reziste, să se dezvolte și, prin emulii ei, să ajungă cu tot ceea ce este sănătos în moștenirea lăsată de ea, să-și trăiască astăzi puțința de a-și sărbători, în regimul nostru popular, eroicul ei început și glorioasa ei amintire.

La 125 ani de la inițierea primului așezământ de studii artistice teatrale în țara noastră, profesorii și elevii de teatru ai Institutului „I. L. Caragiale”, s-ar cuveni, sărbătorind amintirea evenimentului, să găsească un prilej nu numai de pioasă meditație, în ambianța popular ziditoare de azi, dar și de rodnice gânduri spre mai departe...

FL T.

Sara Manu

Era sub felinare camuflată. Era în timpul războiului când singura siguranță era nesiguranța în ziua de mâine, care atârna

deasupra capului ca sabia lui Damocles. Șuire de sirenă, nopți albe în hrubele negre ale adăposturilor, lungi șiruri de morți pe front, păduri de cruci în cimitire, mormane de cadavre în gropile comune ale deportaților... Printre ele, licărele de speranță, cuvintele aproape magice ale păcii și libertății, răsărite în plină noapte pe zidurile caselor. Printre ele, furate, clipele de comuniune cu un om ori o carte bună, de revelație fugară a unei opere de artă sau a unui mare artist... Căci dictonul „înter arma silent musae” e numai pe jumătate adevărat.

În timpul războiului am cunoscut-o pe Sara Manu, acea nepămînteană floare care a îmbobocit atunci, și vai! pentru atît de scurtă vreme. Juca, la șasesprezece ani, propriul ei rol: fata bălaie, diafană ca îngerii, cîntată de „Cîntărețul tristeții sale”. Juca? N-aș putea spune. Era o prezență a grației, o absență a oricărei greutate și, mai mult decît o realitate, o aspirație. Te mirai, privind-o în cămașa lungă și albă, cum de atinge pămîntul cu tălpile, cum de nu i se văd aripile, cum se pot auzi de către urechi omenești sunetele glasului ei neomenesc de dulce...

Așa am cunoscut-o prima oară pe Sara Manu, și așa i-am iubit arta.

Prietene nu am fost niciodată. Dar între noi a existat totdeauna o comuniune ce se stabilește dincolo de legătura între spectator și un actor favorit, aceea a devoțiunii pentru artă și pentru triumful vieții. Căci Sara Manu era printre cei ce, în timpul războiului, nu tinjeau doar după zilele păcii, ea le apropia activ. Suavă ca un înger și totuși luptătoare pentru viață. Aceasta a fost totdeauna Sara Manu. Că o vedeam în jucăușa prințesă din *Cum vă place*, sau în sprințara Marcela din *Ciinele grădinarului* ori în delicata Olea din *Luna la țară* a lui Turgheniev, ea era mereu nouă, deși mereu una cu ea însăși, ca esențele, ca elementele naturale. Și dacă *Romeo și Julieta* e piesa pe care o prefer din toată imensa galerie shakespeariană, realitatea Julietei imi e legată de două prezențe: de a Mariei Botta, cu o inegalabilă putere de interiorizare, și de aeriana Sara Manu. O întilneam și în afara teatrului. Pe stradă, iarna, părea fetița de zăpadă a lui Ostrovski, gata să se topească la primele raze ale soarelui; la seminarul uni-